

UZASADNIENIE

Apelacja obrońcy obwinionego skutkowała uchynieniem zaskarżonego orzeczenia komisji dyscyplinarnej i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania w zmienionym składzie; w związku z tym odnoszenie się do merytorycznych zarzutów obu apelacji stało się przedwczesne.

Sąd odwoławczy bada istnienie bezwzględnych przyczyn odwoławczych (a więc takich, które skutkują uchynieniem (i tylko uchynieniem) orzeczenia, bez względu na to, czy mogły wywrzeć lub wywarły wpływ na treść orzeczenia) z urzędu i niezależnie od granic środka odwoławczego i podniesionych zarzutów (zob. też wyr. SN z 25.10.2005 r., IV KK 338/05, OSProk. i Pr. 2006, Nr 2, poz. 16) i jeśli potwierdzi ich wystąpienie, powinien uchylić zaskarżone orzeczenie.

W toku postępowania odwoławczego obrońcy obwinionego zwrócili uwagę na trzy kwestie, które ich zdaniem stanowiły bezwzględne przyczyny odwoławcze

(jedna została podniesiona w głosach końcowych stron).

Zgodnie z zasadą skargowości ramy oskarżenia określa natomiast zdarzenie faktyczne (historyczne), na którym zasadza się oskarżenie, a nie poszczególne elementy jego opisu, czy też wskazana w skardze kwalifikacja prawna. Sąd też zasada skargowości nie ogranicza komisji dyscyplinarnej w ustaleniach wszystkich cech faktycznych tego zdarzenia oraz w zakresie oceny prawnej rozpoznawanego czynu. Komisja nie jest związana ani szczegółowym opisem czynu zawartym w zarzucie aktu oskarżenia, ani kwalifikacją prawną nadaną temu czynowi przez oskarżyciela. Oznacza to, że jedynie zdarzenie historyczne, jako opis określonych faktów z przeszłości wiąże sąd orzekający w sprawie.

Wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego powoduje rozpoczęcie postępowania dyscyplinarnego przed Komisją dyscyplinarną. Następnie odbywa się wstępna kontrola wniosku, zaś kolejnymi etapami są: przygotowanie do rozprawy głównej i rozprawa główna (która składa się z rozpoczęcia rozprawy głównej, przewodu sądowego, głosów stron oraz orzekania). Przewodniczący składu orzekającego albo upoważniony członek – (art. 93 § 2 kpk) dokonuje wstępnej kontroli aktu oskarżenia najpóźniej w terminie 7 dni po jego wpłynięciu w celu ustalenia, czy nie występują braki formalne zgodnie z art. 337 kpk.

W trakcie tej kontroli komisja nie wskazała na a braki, o których mowa w art. 337kpk i nie zwróciła wniosku oskarżycielowi w celu usunięcia tych braków w terminie 7 dni. Sprawa została skierowana na rozprawę w dniu 13 lipca 2016 roku, na której rozpoczęto przewód sądowy i kontynuowano go na następnych terminach rozpraw. Dopiero na rozprawie w dniu 20 października 2016 roku Komisja na podstawie art. 75gd UKSiE w zw. z art. 332 § 3 pkt 2 kpk

(powinien być § 1) w zw. z art. 78b UKSiE zwróciła się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku dyscyplinarnego przez dokładne określenie czasu, miejsca, sposobu i okoliczności popełnienia oraz skutków zarzucanych czynów określonych w punktach 1 – 10 wniosku o ukaranie do terminu rozprawy pod rygorem umorzenia postępowania.

W piśmie procesowym z dnia 2 grudnia 2016 roku Rzecznik Dyscyplinarny nie zgodził się z zasadnością i umocowaniem prawnym przedmiotowego zobowiązania.

Na rozprawie w dniu 8 grudnia 2016 roku Komisja Dyscyplinarna prowadziła rozprawę w dalszym ciągu, podjęła kolejne decyzje dowodowe, przewodniczący ujawnił odpowiedź rzecznika z dnia 2 grudnia 2016 roku, co do której Komisja stwierdziła, że wnioskodawca nie dopełnił w określonym terminie nałożonego obowiązku, następnie zamknął przewód sądowy, odczytał stanowiska stron, a Komisja wydała orzeczenie dyscyplinarne, w którym nie dokonała korekty przypisanych obwinionemu zarzutów.

Skoro zastrzeżenia dotyczą jedynie redakcji zarzutu, wystarczy wezwać oskarżyciela, aby poprawił odpowiednie sformułowanie (art. 337 § 1 w zw. z art. 332 § 1 pkt 2), a nawet może to zrobić Komisja, która jest związana jedynie ramami zdarzenia faktycznego, a nie jest związana użytymi określeniami (post. SA w Krakowie z 1.2.2001 r., II

AKz 12/01, KZS 2001, Nr 2, poz. 28). W trakcie kontroli wstępnej wniosku w terminie 7 sprawy akta sprawy nie wskazywały na takie braki, o których mowa w art. 337 kpk, skoro komisja nie zwróciła sprawy oskarżycielowi w celu usunięcia tych braków w terminie 7 dni. W toku dalszego postępowania w pierwszej instancji skorzystanie z tej instytucji było bezpodstawne. Komisja nie wykazała, aby zachodziły braki skargi uniemożliwiające określenie granic podmiotowych i przedmiotowych procesu; innych zmian mogła dokonać sama komisja, która jest związana jedynie ramami zdarzenia faktycznego. Komisja orzekająca w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej osoby obwinionej dokonuje bowiem autonomicznych ustaleń w oparciu o przeprowadzone dowody. Skoro o zaś jej zdaniem materiał dowodowy został zgromadzony i nie było potrzeby poszukiwania kolejnych dowodów ewentualna odmienna ocena sprawy powinna znaleźć swoje odzwierciedlenie w orzeczeniu. Tymczasem w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie Komisja nie modyfikowała opisu przypisanych obwinionemu przewinień, czyli ostatecznie uznała, iż spełniają one warunki art. 332 § 1 pkt 2 kpk. Nie sposób więc uznać, aby w sprawie tej wystąpiła bezwzględna przyczyna odwoławcza w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela (art. 439 § 1 pkt 9 kpk).

Nie ulega wątpliwości, że stosownie do treści art. 113 kpk orzeczenie podpisują wszyscy członkowie składu orzekającego, nie wyłączając przegłosowanego, chyba że orzeczenie zamieszczono w protokole. W sytuacji, gdy orzeczenie nie zostanie podpisane przez którąkolwiek z osób biorących udział w jego wydaniu, stanowi to bezwzględną przyczynę odwoławczą (art. 439 § 1 pkt 6 kpk).

W tej sprawie orzeczenie dyscyplinarne zostało podpisane przez wszystkich członków składu orzekającego i to uchybienie nie zachodzi.

Natomiast uzasadnienie orzeczenia dyscyplinarne nie zostało podpisane przez wszystkich członków składu orzekającego (jedna osoba złożyła dwa razy swój podpis).

Wymóg złożenia podpisu pod pisemnym uzasadnieniem orzeczenia nie tylko przez sprawozdawcę, ale także i przez pozostałych członków składu orzekającego nie ma charakteru tylko formalnego, ale jest potwierdzeniem tego, że wszystkie zawarte w nim ustalenia i ocena dowodów odpowiadają przebiegowi sędziowskiej narady i poglądom reprezentowanym przez wszystkich wolantów.

Zgodnie jednak z art. 115 § 3 kpk jeżeli nie można uzyskać podpisu przewodniczącego lub innego członka składu orzekającego, jeden z podpisujących czyni o tym wzmiankę na uzasadnieniu z zaznaczeniem przyczyny tego faktu. Regulacja § 3 odnosi się do sytuacji, gdy nie można uzyskać podpisu przewodniczącego lub innego członka składu orzekającego. W razie zaistnienia takiego stanu rzeczy, jeden z podpisujących czyni o tym wzmiankę na uzasadnieniu, z zaznaczeniem przyczyny tego faktu. Brak wzmianki jednego z członków składu orzekającego o niemożności uzyskania podpisu na uzasadnieniu od innego orzekającego, z zaznaczeniem przyczyny tego faktu, nie stanowi bezwzględnej przyczyny uchylenia orzeczenia (art. 439 § 1 kpk), w związku z czym podlega ocenie jako względna przyczyna odwoławcza. Skoro wyrok został uchylony na podstawie art. 439 § 1 pkt 2 kpk, badanie w instancji odwoławczej wpływu naruszenia art. 115 § 3 kpk na treść orzeczenia jest zbędne.

Komisja dyscyplinarna rozpoznaje sprawy dyscyplinarne w trzyosobowym składzie orzekającym (art. 75d UKSiE).

Z art. 75h UKSiE wynika, że:

1. Komisja dyscyplinarna dąży do tego, aby sprawa została rozpoznana na pierwszej rozprawie;
2. Z ważnych powodów przewodniczący może odroczyć rozprawę na czas nie dłuższy niż 30 dni;
3. Rozprawę odroczoną prowadzi się w dalszym ciągu, chyba że skład komisji dyscyplinarnej uległ zmianie;

Art. 439 § 1 kpk stanowi, iż niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia sąd odwoławczy na posiedzeniu uchyla zaskarżone orzeczenie, jeżeli: sąd był nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie (pkt 2).

W realiach rozważanej sprawy, w grę wchodzić może jedynie druga z powołanych przesłanek. Analiza akt sprawy wskazuje bowiem na wystąpienie w sprawie uchybienia uznanego przez ustawę za bezwzględną przyczynę odwoławczą, co nakłada na sąd okręgowy obowiązek uchylenia orzeczenia bez prawa badania związku przyczynowego pomiędzy uchybieniem a treścią orzeczenia.

Porównanie zapisów w protokołach rozprawy pozwala na stwierdzenie, że jeden z członków składu komisji dyscyplinarnej rozpoznającego sprawę nie był obecny na całej rozprawie. Wniosek o ukaranie wpłynął do komisji dyscyplinarnej 21 maja 2016 roku. Zarządzeniami z dnia 29 kwietnia i 24 maja 2016 roku został wyznaczony termin rozprawy na dzień 8 czerwca 2016 roku w składzie: M. K. (przewodniczący), A. Ł. i P. G. (członkowie) (k 14, k 15). Na rozprawie w dniu 8 czerwca 2016 roku komisja dyscyplinarna obradowała w składzie: M. K.

(przewodniczący), A. Ł. i P. G. (członkowie). Na rozprawie tej został otworzony przewód sądowy (wnioskodawca odczytał wniosek dyscyplinarny), obwiniony złożył wyjaśnienia, w tym odwołał się do swojego pisemnego stanowiska. Rozprawa została (bez podania powodu) odroczone do dnia 13 lipca 2016 roku (k 74 – k 77). Na rozprawie w dniu 13 lipca 2016 roku Komisja dyscyplinarna obradowała w składzie: M. K.

(przewodniczący), A. Ł. i P. G. (członkowie). Wydała postanowienie o prowadzeniu odroczonej rozprawy w dalszym ciągu ponieważ skład nie uległ zmianie. Komisja zaliczyła w poczet materiału dowodowego protokół z kontroli kancelarii obwinionego sporządzony przez SSR w B. – P. M. i księgową tego sądu

(zwróciła się o nadesłanie oryginałów tych dokumentów z zaleceniami pokontrolnymi). Rozprawa została odroczone do dnia 11 sierpnia 2016 roku (k 113 – 115).

W dniu 11 sierpnia 2016 roku zostało wydane zarządzenie (podpis nieczytelny): zmienić skład orzekający w ten sposób, że w miejsce P. G. wyznaczyć R. W.-T. (158).

Na rozprawie w dniu 11 sierpnia 2016 roku Komisja Dyscyplinarna obradowała w składzie: M. K. (przewodniczący), A. Ł., R.

W.-T.. Komisja postanowiła „na podstawie art. 404 § 2 kpk w zw. z art. 75h ust.3 uoksie odroczonej rozprawę prowadzić w dalszym ciągu ponieważ skład sądu nie uległ zmianie”. Rozprawa została odroczone do dnia 20 października 2016 roku (na termin został wezwany świadek zgłoszony przez obrońcę obwinionego) (k 159-160).

Na rozprawie w dniu 20 października 2016 roku Komisja Dyscyplinarna obradowała w składzie: M. K. (przewodniczący), A. Ł. i P. G. (członkowie). Brak jest zarządzenia o zmianie składu orzekającego. Po wywołaniu sprawy (sprawdzeniu obecności) odroczyła rozprawę do dnia 8 grudnia 2016 roku; Komisja zwróciła się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku dyscyplinarnego (k 219 – 220).

Na rozprawie w dniu 8 grudnia 2016 roku Komisja Dyscyplinarna obradowała w składzie: M. K. (przewodniczący), A. Ł., R.

W.-T.. Brak jest zarządzenia o zmianie składu orzekającego. Komisja postanowiła „na podstawie art. 404 § 2 kpk w zw. art. 75h ust.3 uoksie odroczonej rozprawę prowadzić w dalszym ciągu ponieważ skład sądu nie uległ zmianie”. Zaliczyła w poczet materiału dowodowego akta wymienione w pkt 1-10 wniosku dyscyplinarnego oraz kopię protokół z kontroli kancelarii obwinionego sporządzonego przez SSR w B. – P. M. i księgową tego sądu, oddaliła wnioski dowodowe obrońcy obwinionego (uprzednio zarządziła przesłuchanie świadka), zamknęła przewód sądowy i wydała zaskarżone orzeczenie (w sprawie D 28/16).

Prowadzenie rozprawy od początku oznacza nie tylko konieczność przeprowadzenia od nowa postępowania dowodowego, ale równocześnie „niejako cofnięcie” całego postępowania sądowego na jego etap początkowy i rozpoczęcie go od odczytania aktu oskarżenia przez uprawniony organ

(Postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Karna z dnia 6 listopada 2014 r.IV KK 211/14).

Rozprawa po jej odroczeniu i zmianie składu Komisji Dyscyplinarnej orzekającej w pierwszej instancji stosownie do treści art. 75h ust.3 UKSiE prowadzona jest od początku. Zmiana składu sądu odwoławczego wymagała - zgodnie z treścią art. 75h ust.3 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji - prowadzenia odroczonej rozprawy od początku, a zatem bez możliwości uznania, że pominąć można którąkolwiek z faz rozprawy, jako przeprowadzoną na rozprawie uprzednio odroczonej. Rezygnacja z powtórzenia przeprowadzonych dotychczas czynności przewodu (sądowego) powoduje w opisanych warunkach uchybienie określone w art. 439 § 1 pkt 2 kpk.

Odroczenie rozprawy połączone ze zmianą składu orzekającego powoduje ściśle określoną konsekwencję procesową, a mianowicie konieczność prowadzenia rozprawy od początku. Zrealizowanie tej dyrektywy sprawia, że nie dochodzi wtedy do naruszenia nakazu zachowania niezmienności składu orzekającego. Całe postępowanie toczy się bowiem na nowo przed zmienionym składem sądzącym.

Prowadzenie rozprawy od początku oznacza konieczność ponownego przeprowadzenia wszystkich uprzednio dokonanych czynności dowodowych. W razie zmiany składu Komisja dyscyplinarna jest zobligowana do prowadzenia rozprawy odroczonej od początku.

	Postanowienie wyrażone w art. 75h ust.3 UKSiE nie przewiduje możliwości prowadzenia w dalszym ciągu rozprawy przerwanej (odroczonej), jeżeli skład sądu uległ zmianie. Oznacza to, że w każdym wypadku kontynuowania rozprawy przez Komisję, której skład uległ zmianie po rozpoczęciu przewodu sądowego, wydane przez tą Komisję orzeczenie dyscyplinarne podlega uchyleniu „niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia” (art. 439 § 1 pkt 2 kpk).
--	--

W tym przypadku chodzi o członka składu orzekającego R. W.-T., która nie była obecna na rozprawie w dniu 8 czerwca 2016 roku, gdzie został otworzony „przewód sądowy” i przeprowadzono czynności dowodowe, w tym przesłuchano obwinionego; 13 lipca 2016 roku, 20 października 2016 roku, 11 sierpnia 2016 roku, w składzie komisji, kontynuującej odroczonej rozprawę (podobnie zresztą jak w rozprawie w dniu 8 grudnia 2016 roku), zamiast dotychczasowego członka P. G., uczestniczyła R. T.. Wzięła ona udział w wydaniu orzeczenia dyscyplinarnego, po uprzednim odroczeniu rozprawy i jej kontynuowaniu w innym w składzie.

Okoliczności powyższe wskazują na to, że w toku procedowania przed Komisją Dyscyplinarną w niniejszej sprawie wymóg udziału wszystkich członków składu orzekającego w całej rozprawie nie był należycie przestrzegany. Jednocześnie, jak trafnie podkreślono w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 stycznia 2000 r. V KKN 543/97 (OSNPP 6/2000, poz. 9) nie ma znaczenia w jakiej fazie rozprawy członek składu orzekającego nie był obecny i jak długo trwała jego nieobecność. Z punktu widzenia skutków takiej nieobecności, znaczenie ma natomiast przeprowadzenie konkretnych czynności dowodowych.

Brak obecności któregokolwiek z członków sądu na całej rozprawie (art. 439 § 1 pkt 2 kpk) oznacza brak jego obecności fizycznej. Artykuł 439 § 1 pkt 2 kpk wymaga obecności każdego członka składu orzekającego na całej rozprawie, która rozpoczyna się z chwilą wywołania sprawy (art. 381 kpk), a kończy ogłoszeniem wyroku (orzeczenia) (art. 418 kpk), nie można zatem przyjąć, że wprowadza on obowiązek uczestniczenia wszystkich członków składu sądzącego jedynie podczas przeprowadzania dowodów (wyr. SN z 14.12.2001 r., II KKN 283/01, Prok. i Pr. 2002, Nr 9, poz. 9).

Dla wystąpienia przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 kpk nie ma znaczenia, w jakiej fazie rozprawy członek składu orzekającego nie był obecny i jak długo trwała jego nieobecność. Sytuacja tego rodzaju, stwierdzone uchybienie, obliguje do uchylenia zaskarżonego rozstrzygnięcia i przekazania sprawy Komisji dyscyplinarnej do ponownego rozpoznania. W razie pojawienia się konieczności zmiany składu sędziowskiego, niezbędne staje się przeprowadzenie rozprawy od początku, aby zapewnić udział każdego członka składu wydającego orzeczenie w sprawie w całej rozprawie i w prowadzonym na niej postępowaniu dowodowym, pod rygorem uchylenia orzeczenia (wyr. SN z 6.5.2003 r., III KK 73/03, OSNwSK 2003, Nr 1, poz. 910).

W świetle tych wszystkich okoliczności należało dojść do przekonania, że podczas rozpoznawania niniejszej sprawy w postępowaniu przed Komisją dyscyplinarną doszło do zaistnienia uchybienia wymienionego w art. 439 § 1 pkt 2 in fine kpk, stanowiącego bezwzględną przyczynę uchylenia wyroku. Sytuacja tego rodzaju, obligowała do uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy komisji dyscyplinarnej do ponownego rozpoznania.

Z uwagi na to, że apelacje zostały wniesione przez obie strony i dotyczyły wszystkich zarzutów uchybienie takie ustalenie obligowało do objęcia wyrokiem kasatoryjnym całego orzeczenia.

Przepisy art. 433 § 1 i art. 436 kpk nakładały na sąd okręgowy, rozpoznający sprawę w postępowaniu odwoławczym, obowiązek dostrzeżenia faktu wydania zaskarżonego wyroku z wymienionym rażącym naruszeniem prawa procesowego, mającym postać bezwzględnej przyczyny odwoławczej, i uchylenia tego wyroku stosownie do nakazu sformułowanego w art. 439 § 1 pkt 2 kpk.

Bezprzedmiotowe - w rozumieniu art. 436 kpk - stało się rozpoznawanie zarzutów apelacji, a wywody skarżących w tej materii Komisja dyscyplinarna powinna przeanalizować i ewentualnie wykorzystać przy ponownym rozpoznawaniu tej sprawy. Nieodzowne będzie także przestrzeganie zasady niezmienności składu orzekającego, której naruszenie stało się przyczyną uchylenia dotychczasowych rozstrzygnięć. Uzasadnienie wyroku powinno wskazywać logiczny proces, który doprowadził komisję do wniosku o winie lub niewinności obwinionego. Rzecz zatem w tym, że Komisja powinna wskazać w uzasadnieniu wyroku, jakie fakty uznaje za ustalone, na czym opiera poszczególne ustalenia i dlaczego nie uznaje dowodów przeciwnych, a następnie jakie wnioski wyprowadza z dokonanych ustaleń.

Dokładne ustalenie czynów przypisanych przez Komisję winno znaleźć się w samym orzeczeniu i powinno obejmować wszystkie elementy czynu mające znaczenie dla prawidłowej kwalifikacji prawnej. Opis czynu zawarty w wyroku skazującym nie może pomijać żadnego z tych elementów działania sprawcy, który dla kwalifikacji tej ma istotne znaczenie. Praktyka sądowa wykształciła modelowe zasady sporządzania uzasadnień wyroków sądu I instancji. Przestrzeganie tych reguł umożliwia prezentację wszystkich niezbędnych elementów uzasadnienia w kolejności, wynikającej z zasad procedowania oraz tworzącej pewien ciąg logiczny. Przyjmuje się następującą kolejność owych elementów uzasadnienia:

- opis stanu faktycznego ustalonego na podstawie zebranych dowodów,
- wskazanie dowodów spośród ujawnionych w toku rozprawy głównej, które zostały przyjęte za podstawę ustaleń faktycznych,
- wskazanie, czy oskarżony przyznał się do popełnienia zarzucanych przestępstw i jakie złożył wyjaśnienia,
- przyjmuje się, że ustosunkowanie się sądu do wyjaśnień oskarżonego poprzez stwierdzenie, czy sąd dał im wiarę lub odrzucił, rozpoczyna część uzasadnienia poświęconą analizie materiału dowodowego,
- analiza materiału dowodowego w postaci zeznań świadków, opinii biegłych, ekspertyz czy innych dowodów i wnioski z tej analizy,
- wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku,

- przytoczenie okoliczności, które sąd miał na względzie przy wymiarze kary (I AKa 12/12 - wyrok SA Kraków z dnia 08-03-2012, Legalis).

Mając to wszystko na uwadze , sąd okręgowy orzekł, jak w wyroku.